

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IEȘE ÎN FIECARE ZI.

Pe un an 12 flor., pe șase luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și strălăutate:

Pe un an 40 fr., pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

ANULU L.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNȚIURILE:

O seriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrierile nefrancoate nu se primesc. — Manuscrisurile nu se retrămit.

N° 42.

Luni, Marți 24 Februarie (8 Martie).

1887.

Brașov, 23 Februarie 1887.

Săptămâna, ce a trecut, a mai înmulțit datorile statului ungar cu o frumoasă sumă de milioane, ce a fost votată în totă liniștea și fără cea mai mică obiecțiune de către delegați. Dovadă, că delegații din Cis- și Transilvania știu bine că de forța împrejurărilor, care împune și monarhiei noastre în timpul de pace cea mai grea armatură de război. Inceputul s'a făcut ușor. Cele 52 milioane s'au încuviințat. *Vivat sequentes!*

Cât de grele și critice au ajuns a fi timpurile se poate vedea și de acolo, că chiar și marele ministru al maghiarilor instrucțiunii Trefort trebuie să se înghită de trei ori până se poate îmbrăca odată. Zelosul lui agent, inspectorul de școli ungurești din comitatul Clușului, i-a cerut din nou să redice mai multe școli de stat maghiare în numitul comitat, pentru că „lumina“ din centrul culturii maghiare se poate străbate și prin satele românești dimprejur. Dér d-lu Trefort nu mai are bani pentru înființarea de școli de stat și nu-i mai dă mâna să treacă nici peste creditul acordat resortului său, de aceea a sfătuit pe agentul său să se mai stăpânească de-a cultiva pe „îndărătnicii“ țărani români până ce se va rezolva chestiunea orientală și franco-germană...

Ca om „drept și echitabil“ d-lu Trefort vedându visteria cultelor gola și-a zis: decă instrucțiunea maghiară nu poate progresa în comitatul Clușului, de ce se înainteze instrucțiunea română în comitatul Huniădorei? — A zis și a scris sentința de moarte adusă în contra a 11 școli române din județul Huniădorei, a căror închidere au cerut o păzitorii culturii maghiare sub pretextul, că nu dispun de mijloace cerute de lege.

Să ne mai mirăm apoi, că Ungurii de clară de eretic pe Mocsary, care a zis, că a sosit timpul, ca statul să mai facă ceva și pentru cultura Nemaghiarilor? — Sermanul Mocsary a trebuit să bea întregul pahar al amarității, căci după alte multe acum se lapădă de el și alegătorii lui. În 2 Martie o adunare de alegători din Halas a pronunțat sărbătorește, că desapróbă vederile deputatului lor în chestiunea naționalităților.

Purtarea independențelor maghiare în afacerea Mocsary mai dovedește, că densii nici că se mai gândesc a exploata pe alegătorii români la viitorile alegeri, ci i-au lăsat cu totul în exploatarea d-lui Tisza, care cu solgăbirii și cu gendarmii lui are mai multe șanse. Aflăm că unii omeni au și început a agita pentru stăpânire, răspândind faima, că la viitorile alegeri dietale guvernul va împărți banii între alegători cu ferdela. Se poate, decă d. Tisza până atunci va moșteni pe Rothschild, la din contră vor trebui să se mulțămescă aceia, cari sunt gata a-și vinde conștiința, și cu paiangeni din visteria statului.

Nu scim cum o va mai scote la cale d-lu Tisza cu naționalitățile din Transilvania și Țera ungurească, dér cu Croații vedem, că nu poate ajunge la nici o înțelegere. Deputațiunile regnicolare, ce au fost însărcinate din partea dietei ungare și a dietei croate cu studiarea gravamenelor croate, și-au sistat tractările după ce s'a constatat că nu-i chip de împăcare. Croații pretind că limba lor să fie de deplină recunoscută și respectată și în afacerile comune ale țerei; când miniștrii ungurești se adresază la autoritățile croate, să o facă numai în limba croată și să nu-și subscrie numele ungurește. Ungurii vor însă față cu Croația să susțină supremația limbei maghiare. De aici ruptura, care în momentele de față are o înțelegere importantă.

Incurcăturile din afară întrec pe cele din

întru- Bulgaria a trecut earăși printr'o mică revoluțiune. Scirile cele mai noue ne asigură, că răscola garnisonelor din Silistra și din Ruscuk a fost suprimată de trupele regentei. Mai mulți insurgenți au fost prinși și arestați și în Viena și Berlin s'au auzit din nou voci, cari sfătuiu pe guvernatorii din Sofia, ca să fie cu cruțare față cu rebelii, ca nu cumva prin pedepsirea lor prea riguroasă să se aște mânia Rusiei.

Regența bulgară însă, fiă că și-a pierdut paciența, fiă că-și vede de tot amenințată pozițiunea sa, n'a mai dat ascultare sfaturilor de felul acesta, ci a început să întorcă toia și a ordonat să fie împușcați rebelii. Noue oficeri au și fost executați eră dimineță și tribunalele de război lucrează în permanentă, avându a-și pronunța sentința și asupra suboficerilor și soldaților rebeli.

Faptul acesta este de cea mai mare gravitate într'un moment, când însuși Monitorul oficial al guvernului rusec ia în apărare pe rebeli, declarându că „revoluțiunea din Bulgaria este o nouă dovadă a condițiilor anormale, sub cari este pusă această țară.“ Ne e temă, că regența a venit prea târziu cu măsurile ei energice în contra resvrătorilor.

Se anunță, că Rusia ar fi declarat că iese prin alianța celor trei împărați, vrându să aibă totă libertatea acțiunii în afacerile europene.

Nu s'aude nimic liniștitor, din nici o parte. Faimele despre intrarea Italiei în alianța germano-austriacă, nu se adevăresc. Insași oficiosa „Opinione“ le desminte, dicându, că Italia e pentru susținerea păcii, dér trebuie să aibă'n vedere și pozițiunea ei în Marea adriatică. Cu alte cuvinte nu se crede în politica austro-germană.

Ruperea tractărilor ungaro-croate.

Deputațiunile regnicolare ungară și croată au ținut Vineri sera ultima lor ședință comună.

Președintele Szell constată că în celei mai multe puncte s'a obținut o deplină înțelegere, în altele s'au apropiat foarte mult, dér în privința celei mai însemnate chestiuni, chestiunea limbei, au rămas diferențe atât de esențiale în păreri, încât nu s'au putut aplana. Președintele întreabă deputațiunile, decă cred că continuându-se tractările s'ar pute ajunge la un rezultat mai bun?

Raportorii Falk și Miskatović declară în numele deputațiunilor respective, că nu există nici o perspectivă de un succes.

Președintele își exprimă apoi părerea de rău că nu s'a ajuns la rezultat și declară ședința încheiată.

Ludovic Vukotinić, președintele deputațiunii croate, declară că cu toate astea Croații vor rămâne credincioși legăturii cu coróna ungară și legilor pactului.

Ministrul Tisza declară că, ori cum ar fi sfârșitul tractărilor, guvernul va face și în viitor între marginile posibilității totu pentru promovarea binelui Croației-Slavoniei.

Astfel s'au terminat tractările deputațiunilor.

Diarele croate se ocupă toate cu această chestiune. Organul clubului centrului salută cu satisfacțiune ruperea tractărilor și felicită deputațiunea croată pentru atitudinea ei statornică. Clubul centrului a trimis președintelui deputațiunii regnicolare croate o telegramă de felicitare pentru atitudinea sa în cursul tractărilor.

Muntenegrenii și Albanesii.

O telegramă din Skutari d'Albania comunică, că raportul dintre Muntenegreni și Albanesi se desfășură totu mai dușmănos din cauza neîncrederii pricinuite de înarmările Muntenegrului. Ali-pașa din Gusinje a interzis Muntenegrenilor d'a intra în sangeacul Ipek și totu asemenea a oprit pe Albanesi d'a comunica cu Muntenegrul, așa că comunicațiunile sunt totalu între-

rupte. Ali-pașa își dă totă osteneala să se înțelegă cu triburile muntene asupra unei acțiuni comune în contra unui atac muntenegrean de care se temă, și precum se pare, există perspectiva d'a se ajunge la o înțelegere. Albanesii mohamedani au ridicat plângerii în Constantinopol contra înarmărilor Muntenegrului și au primit declarațiunile liniștitoare, care însă n'au satisfăcut.

De altă parte frecările dintre Mohamedanii și Ortodoxii din Muntenegu continuă și măresc fereberea ce există. În Podgorița s'au încăerat unii cu alții, fiind mulți răniți de amândou părțile. Se pare, că și Mohamedanii din Podgorița urmăz esemplului fraților lor de credință din Dulcigno și voesc să emigreze.

Cum se cinstesc „patrioții!“

În ședința adunării generale dela 25 Februarie a comitatului Murășu-Turda s'au petrecut scene furtunoase între fișpanul-președinte br. Zoltan Banffy și între opozițiune. Miseria numește foia guvernamentală „Kolozsvár“ din Clușiu stările de acolo; ér „Ellenzék“ le botéză putrediciune. După diferite încercări, ajunseră lucrurile, la finele ședinței, la o ciocnire mai mare din incidentul că președintele întrerupse deodată tractarea programului la punctul 24, tocmai de care se bucurase adunarea. „Ellenzék“ (Nr. 49 din 2 Martie n.) istorisese în următorul mod drastic cele petrecute:

„Ștefan Berzenczey vorbi cu orecare iritațiune, că numai de aceea se trăgănesce și se amana tractarea acestei importante chestiuni, pentru ca membrii comisiunii municipale să se imprăstie și după aceea fișpanul cu funcționarii săi să potă trânti cu voturile pe cei rămași.“

„La acestea strigă fișpanul cu violeute batjocuri: „Nu suferu nici un fel de clănțănire, am închis adunarea, să mergem să prânzim,“ și și puse cu acestea pălăria pe cap.“

La această provocare strigă Berzenczey iritat, că ședința e închisă, că eu e nici un președinte, ascultați! br. Zoltan Banffy este necioplit și țeran!

„La acestea vorbi br. Zoltan în gura mare, încâtu totu l'am putut auzi: „Să-l arunce afară!“

„Berzenczey însă, pe care mai mulți voiau să-l liniștescă, strigă cu o furie neîmblândibilă: „Mojic blăstămat!“

„Într'aceea adunarea se imprăstiasă și cum eșiau în masă aerul fu umplut de grele injurări și expresiuni pasionate.

„Într'aceea br. Banffy în sala de ședințe cu capul acoperit se exprimă că: Ședința e închisă, pe celu ce face gură pune să-l arunce afară cu haiduc... Membri comisiunii strigau în coridor, că în viitoru ar trebui să vină în adunarea comitatului cu furci de fier.“

„După acestea fișpanul cu soții săi se duseră în ospătaria „La calul alb“, la prânzul comun plătit de el.“

Raportorul încheie interesantul tablou istorico-culturalu cu istorisirea unui alt doilea ospet, pe care l'a ținut „viceșpanul cu câțiva corteși ai săi“, cu musică și în sunetele paharelor într'unu altu birtu.

În ziua următoare s'a continuat ședința adunării comitatului în totă cordialitatea.

SCRILE ZILEI.

Scim că în Halas, cercul de alegere al lui Mocsary, s'a ținut o adunare, care a desaprobat vederile acestuia, în chestiunea naționalităților. Unii susțin că la adunare au fost toate partidele reprezentate, alții dic că independenții în cea mai mare parte au absentat. Adunarea a adus unanimu următoarea hotărere:

„Cetățenii alegători ai cercului electoralu Kiskunhalas, în adunarea lor ținută în ziua de azi, fără deosebire de partidă, au adus o hotărere, prin care declară, că nu iau asupra lor, ba desapróbă principiile, pe cari d. Ludovic Mocsary, deputatul dietal al cercului electoralu, le-a dezvoltat în dietă, în 15 Februarie a. c. în viorbirea, în care tractează chestiunea naționalităților după părerile sale individuale, din care cauză a trebuit să iasă și din partidă dela 48 a camerei deputatilor. La aducerea și publicarea acestei hotăriri a datu motivu

acea epistolă deschisă a d-lui deputat, pe care în Nr. 52 din anul trecut al ziarului politic „Egyetertes“ a adresat-o în 22 Februarie către cetățenii alegători din Halas. — Din adunarea generală a cetățenilor alegători ținută la 2 Martie 1887 în Kiskun-Halas. Conform deciziei adunării: Gaal Endre președinte, Korda Imre, notarul.

—x—

S'a întâmplat adeseori, că *petiții adresate Maiestății Sale* s'au înapoiat fără preînalta semnătură autorităților, care credeau apoi că au să se considere ca respinse și astfel le îmănuau petiționarilor fără să le tracteze. Pentru evitarea acestei proceduri, ministrul de interne a adresat municipiilor o ordinațiune circulară, în care le avisă că să tracteze și petițiile înapoiate fără preînalta semnătură și să le resolve regulamentar, ba în casuri unde petiționarea se poate implini numai prin grația Maiestății Sale și petentul e demn de ea, să le prezinte ministrului pentru a o supune grației preînalte. — Va să dică numai petițiunile ce convin guvernului se prezintă Maiestății Sale. Autoritățile numai dacă le găsesc demne au să le trimetă ministrului. Apoi se scie ce petițiunile găsesc fișpanii ungurești „demne“ d'a le înainta la locul destinat.

—x—

În diferite foi opoziționale se vorbește de câteva zile de *pachete și scrisori confiscate*, care ar fi sosit din Rusia, fiind adresate în diferite localități din Ungaria de sus. Mai ales la oficiul poștal din Sator-Alja-Ujhely să fi dat bănuială singuratic pachete și scrisori, așa că s'au luat diferite măsuri de precauțiune. „Nemzet“ desminte aceste sciri, care de altminterlea au fost publicate și în foi vieneze.

—x—

„Bud. Tgblt.“ află, că din incidentul temerilor de război, *toți solgăbirii au să primescă oficii telegrafice* în scopul d'a se face pregătirile de război mai repede și mai exact. Deja se lucrează la stabilirea legăturii telegrafice.

—x—

Casierul al *camerei advocaților din Alba-Iulia* s'a ales advocatul Rubin Patîța, deorece adv. Nicolau Kadar n'a primit această alegere.

—x—

Ni se scrie din *Reghinul săsesc*: „Din 12 până în 19 Februarie n. s'a ținut în Reghinul săsesc *târg de țară*. Vândătorii au fost mulțamiți cu târgul, vitele s'au vândut cu prețuri bune, căci pe neașteptate s'au scumpit, precum s'au scumpit și caii. Cumpărătorii au fost destui din toate părțile și vândările și cumpărările se făceau fără vorbă multă. La târg au fost și oficeri să cumpere cai, d'er n'au cumpărat mulți. Ovăsul s'a suit la 50 cr. litra (adece ferdela) pe când în Ianuarie era 30 cr., cucurușul e 70 cr., grăul amestecat 80 cr. și cel curat 1 fl., ouăle 5 la 10 cr., fânul nu se prea plătesce, e fără preț. — Căsătorii în ținutul acesta nu s'au făcut multe ca de altă dată, pentru că s'ermanii omeni au dus lipsă mare de bani. Acum cu ce capătă la târguri pe vite trebuie să plătescă darea și datorile de mai înainte. Altcum în anul acesta atât viilor cât și vitelor cornute le-a mers bine, sunt frumoase.

—x—

La 24 Februarie c., după cum ni-se scrie de lângă Someșul mare, s'a săvârșit în biserică română din Bichigiu, districtul Năsăudului, cununia d-lui *Ioan Dolaga*, teolog de Gherla, cu inteligenta d-goră *Palagia Popă*, învățătoarea școlilor de fetițe din Șiomcuta. Ospetii numeroși, cari au luat parte la această cununie, au

admirat aranjamentul casei miresei, frumos decorată cu lucruri de mână d'ale miresei, ca produse ale industriei românești. — Adresăm felicitări tinerei părechii.

—x—

În urma unei ordinațiuni ministeriale, direcțiunea căilor ferate regesci-ungurești a schimbat numele stațiilor *Crapina-Tepliz* și *Zabok*: cea dintâi în „Szt.-Crizs“, cea de a doua în „Zabok-Crapina-Tepliz“. — D'er pentru asta tot ce au fost rămân amintele stațiilor, ori cât s'ar frământa maghiarizării.

—x—

Precum comunică direcțiunea foiei „*Romänische Revue*“, aparițiunea acesteia a fost mai mult timp întreruptă din cauza uncră împrejurări private ale editorului Dr. *Diaconovič*, în care morțea tatălui său a pricinuit unele schimbări. Acum însă existența foiei s'a asigurat, deorece editorul și-a înființat în Reșița o tipografie proprie, așa că nu se va mai ivi nici o întrerupere în aparițiunea ziarului. Broșura a 12 din anul al 2-lea a și apărut cu următorul cuprins: „Cătră cetitori“. „Năsăudenii cătră Tron“, petițiunea foștilor grănițeri din Bistrița-Năsăud. — „Documente la istoria Țării Făgărașului“, adunate și explicate de Nic. Densușianu. — „Scrutarea limbei daco-române“ de V. S. Mangiuca (încheiere). — „Însemnarea cuprinsului“ foiei din întregul anul trecut.

—x—

Joi în săptămâna trecută s'a găsit la porța str. Căldărarilor în zăpadă un fetus de parte bărbătească în etate de 6 luni într'o stare de tot macerată. După opiniunea celor pricepători trebuie să fi stat mai multe săptămâni în zăpadă. Până acum nu s'a descoperit făptuitoră.

—x—

În 23 Februarie 1887 s'era a fost omorât hoțesc și pe furiș, prin o mână scelerată, lemnarul român Iosif Baci, de nascere din Betleanu, domiciliat în comuna Sasu-Bretea.

—x—

Fostul procuror din Becicherecul mare, *Almaszy Elek*, a fost condamnat de tribunalul din Seghedin la 6 ani în închisoare, pentru că a defraudat bani oficiali în sumă de 10,000 fl.

—x—

Un funcționar comunal din *Țera Bârsei*, venind Sămbăta înainte de amiază se depună 1400 fl. la o societate de bani de aci, s'a pomenit cu banii dispăruți. Această sumă consta din 8 bucați de câte 100, restul în bancnote de câte 10 și 5., o bucată de 100 provădută cu firmă comercială. Cel ce a găsit banii e rugat să-i predea la poliție.

Ne maghiarisăm?

De lângă „Valea Hunii“ Febr. 1887.

D-le Redactor. Ne maghiarisăm grozav... pe hârtii; nobilii descendenți ai Divului Arpád — sit venia verbo — se înmulțesc ca racii Țiganului în... cărți. Dacă cauți, până și în țidulele de boi și cai tot de ungurească dai. Ba limba acestora începe a se îndesa acum chiar și'n biserică română. — Cu toate că legea dice că *limba bisericii române este limba română, în care se poartă matricula*, — când v'ășiu espeda o fascioară, ce trebuie să o umple preoții pentru a arăta d-lui Trefort mișcarea populațiunii în parochia lor, ai vedea cumcă *rubricile respective sunt indicate mai întâi în limba maghiară apoi în cea română*. — Prin urmare

trebuie să mărturisim fără șovăire cumcă maghiarizarea face colosale progrese pe hârtii

Să descindem acum de pe tărâmul donchișotic pe tărâmul durei realități. Lucrul naibei, pe acest tărâmu nu lunecă fantasia așa departe ca pe hârtii. Nu! Nu esagerez, d-le Redactor, când afirm că astăzi, în era teribilului maghiarism, așa mare influință are frumosul ritm orientat asupra poporului ungar, încât acesta bucurându-se mână părintească preotului român, cu pietate îl ascultă în biserică, ba ce-i mai mult, în lipse cere sprijinul său, plătesc liturghii și aduce la maica biserică prescuri. Cu aceste obiceiuri românești ale Ungurilor atât suntem acum de obișnuiți, încât ați nici nu ne mai pricinuesc mirare.

E caracteristic, că *Jidani*, cari în alte părți sunt cei mai infocați propoveditorii ai șovinismului unguresc, la noi nu numai că de bună voie cerceteze pe unele locuri școlile noastre române confesionale, ci încep a se și boteza. În Betleanu avem un Român cununat cu o Româncă, căruia îi este rușine a-i aminti, că el odinioară a fost Jidan; er în Ujfalău în 12 Februarie a. c. *Stern Riffel*, jane jidan de 18 ani, s'a botezat primind numele *Simion Botezătorul*, nașu i-a fost plugarul român *Stefan Bidianu*.

Nu voim a face svon cu tradițiunea bătrânilor noștri, care spune cumcă satele românești: Sasu-Armu, Sasu-Feleacu, Susu-Țiaga, Sasu-Ujfalău, Sasu-Ienciu etc. au fost odată curat săsesci, căci poporul săsesc în decursul timpului — în urma sistemului de doi copii — s'a stins, nu s'a romanisat, voim numai a constata ce înși-ne am apucat și am vădută cu ochii. În comuna Brașăleu, anume în cel de sus, până mai an în mijlocul satului figurau ruinele unei biserici săsesci. În mijlocul lor era bordeiul de locuit al unui Sasu bătrân. Murind Sasul, Românii au cumpărat vatra săsescă și au rădicat acolo o frumoasă biserică românească.

Observă, că toate aceste să întâmplă în pašalicul lui Bánffy, adică într'un ținut unde geme locul de școle de stat și comunale maghiare, ca lacul primăvera de bronce.

Să mergem c'un pas mai departe.

Am avut ocaziune a ne întorci mai adeseori prin Ardel și Țera ungurească până cătră Tisa, decât nu ceva mai susciom. Și ce am vădută?! Am vădută și auzit cum Ungurul din părțile cele mai vestice ardelene cu Sasul din ținutul Bistriței ori al Sibiiului, având târg și alte afaceri între dâșii, vorbeau românește. Pentru ce? Fiindcă Sasul nu scia ungurește, er Ungurul nu scia săsesc. Românește scie și Ungurul și Sasul. Prin urmare *limba română este și va fi limba de înțelegere, limba diplomatică și — așa dicându — limba domnitore în usul vorbirei la toate popoarele locuitoare în Ardel, Marmacia și Bănătu*.

De aci se vede puterea și influința de fapt a poporului român. Putere și influință față cu care svercolirile de maghiarizare ale Kulturregyletișilor apar neputincioase, ca încordările Țiganului, ce se muncea să scape ținându-se de un pai din valurile unui puternic torrent.

Afirmul Cucului.

Brașov, 22 Februarie 1887.

Domnule Redactor! La corespondența subscrisă de D-na Susana D. Eremia și publicată în Nr. 13 al „Gazetei“ relativ la un articol al meu publicat în „Școala și Familia“, în interesul adevărului Vă rog a da loc în colonele „Gazetei“ următoarelor reflecțiuni. Pentru ca on. cetitori ai Gazetei, cetind cores-

FOILETONU.

O conferință a lui Simion Bărnăuțu,

ținută la 30 Octomvre st. v. 1844 în Blașiu, (până acum inedită).

Onorați Domni! Scopul adunării noastre aci este perfecțiunea șeu cultura literară și științifică. Omul niciodată nu poate ajunge la acel grad de știință, câtă se potă dice: „*acum nu trebuie să mai învăț*“. Așadere știința nu are margini. Ea se întinde în nemărginit: adică omul se poate rădica tot la mai mare grad de știință și și poate deprinde și desfășura puterile sale din zi în zi mai mult.

La aceea, ca omul să și potă deprinde facultățile sufletesci și să le lucreze, se potesc libertate. Libertatea a fostă ângerul și artele al republicei romane în care înflorea științele, artele frumoase și fericirea poporului Român. Augustul Octavianu însă a tras la sine totă puterea ocărmitore. Libertatea a fostă isgonită și murind părintele patriei a înmormântat cu sine și acest odor prețuit — libertatea — și așa poporul a rămas îmbrăcat în jale după maica sa cea apărătoare de drepturile omenimei, a umanității.

Ca să înflorească științele se mai potesc și alte mijloce, precum sunt averile. Aceste ocărmitorii cei înțelepți le întrebunțau spre rădicarea instituțiilor publice

unde tinerimea adăpăta cu mursa*) cea dulce a museilor se făcea vrednică odraslă a republicei romane, tinerimea dela care, decât e bine crescută, se potă aștepta cu siguranță fericirea omenimei. Mai târziu științele — cari dela vestiții Greci au trecut în Roma și la Romanii — au început a decăde dela florea mării lor. Mijlocele cele netrecute, de lipsă spre înflorirea lor, s'au întrebunțat spre alte scopuri... private. Doi ori trei ocărmitorii buni le înțelepți în scurtă vreme, ce trăiau, nu puteau vindeca toate ranele și răutățile, cari le pricinuiău ocărmitorii cei răi prin blăstămățiile sale. *Unul ori doi buni ce potă face în contra a 20 ori 30 de blăstămați?*

Esperiința ne învătă, că înmulțindu-se averile — decât nu e cap ocărmitor înțelept într'u speșe sale — acele măresc luxul, din lux urmază stricarea moravurilor. Apoi din stricarea moravurilor ce potă aștepta alta decât cutropirea împărății lor? Așa s'a întâmplat și cu strămoșii noștri romani, dela cari ne tragem după viață. După ce li s'a înmulțit averile, prin aceste s'a incubat în popor luxul, prin lux s'au stricat bunel moravuri și prin aceste slăbindu-se împărăția au năvălit asupra lor ginți barbare: Vandalii, Goții, Gepiții, Avarii etc. Aceste ginți barbare le-au răpit im-

*) Mustu dela struguri.

părăția ca la nisce omeni orbiți de lux și stricați în bunel moravuri, și nici nu e mirare că au ajuns mai pe urmă la așa mișea sorte ca acesta, fructul demoralizării.

Prin aceste întâmplări s'a pierdut și numele de libertate și au împetrițat-o cu alt nume străin de zlobozânie, care însemnă mai puțin ceva decât libertatea. *Libertatea adevărată numai dela ai săi o potă aștepta muritorul. Slobozenia, care fi-o dă străinul nu e adevărată libertate, că: „vai de libertatea, care fi-o dau altii!“* De apucă în ocărmitore un despot, care privește numai binele șeu privat, nu cel public, atunci, ce se mai potă aștepta decât nefericirea poporului, că „unde calcă despotul, scă binecuvântarea.“

Moșii noștri aci în patria noastră încă n'au fost mai fericiti. Despoții străini îi necăjeau și apăsa acum într'un chip, acum în altul și vreu a le răpi și a le lua până și limba și legea, lăsându totuși nisce obiceiuri strămoșesci a-le întrebunța în biserică, prin cari de abia s'a putut păstra legea, care au adus-o cu sine dela apus.

George Blandrata și Dimitrie — pre care-l cinstea unitarii ca pe un patriarh — au voit mai întâi a face pe Românii unitari, precum se vede acesta din istoria prea luminată. După aceea a voit a i reforma *George Rakoczi* în vechul al 17 lea cu viclenia și de-a furis. A făcut și se tipări cărți în limba românească, în cari tipografii calvini băgau nenumerate învățături impo-

pondința amintită, se nu-și inchipuiescă, că cine scie ce critică și observații au și făcut internatul înființat de Reuniunea femeilor române din Brașov, țin de lipsă a resuma forte pe scurt ideile principale din acel articol. Tema era: „Ce se nu cetescă copii?”. Aci susținusem: Diare și cărți scrise numai pentru cei crescuți se nu fiă cetite de copii nedeplin formați. Părinții se fiă cu mare precauțiune chiar și asupra acelor cărți, cari se veddă a fi destinate anume pentru copii, de unii speculanți de Jidan din România, alături cu romanele de colportagiu, cari scrieri n'au altă mențiune, decât de a corumpe moralitatea în cei ce le cetesc și mai ales în copii. Totu așa de nepotrivit pentru copii din vârsta mai necoptă este a ceti scrieri și opur clasice din biblioteca parinților, cari pretind o judecată matură și o pricepere ageră, de care copii în vârsta acesta sunt lipsiți. Aci pomenisem și câte-va scrieri de felul acesta. În legătură cu acestea amintisem și aceea, că elevele internatului din Cestiune, cu invoirea directorii sub conducerea unei d-șore au dat o reprezentațiune teatrală. Bucata alasă a fost „Cinel-Cinel” comedie de V. Alecsandri. Amintisem, că această piesă s'a mai jucat și prin alte locuri de elevi și eleve de școlă sub conducerea învățătorului lor. Despre bucata acesta dăsesem, că nu e potrivită pentru a se juca de copii seu de copile de școlă, ca exemplu citasem câte-va pasaje și regretasem în urmă și timpul cel mult și scump ce se perde cu învățarea unor piese potrivite pentru o etate mai coptă în dauna, altor lucruri de mai mare folos pentru etatea copilărescă. Ca de încheiere observasem, că aceea ce voiesc respectiv a ajunge prin acestea, se pte și pe altă cale și încă cu mai bun succes. Ori-ce carte se da în mâna copiilor trebuie mai întâi cetită și studiată din partea părinților și educatorilor spre a se convinge dacă correspund seu nu scopului. Atata era totul!

Din cele duse însă de D na S. D. Eremia apare lucrul, ca și când toate observările mele s'ar fi referit numai asupra internatului, pe când eu observasem nu mai atât, că bucata alasă pentru reprezentațiunea teatrală nu era potrivită nici decum pentru copile. Și aceasta nu am dīs'o nici decum cu vre-o intențiune rea asupra institutului, ci mi-am exprimat numai simplu în trecuți modestele mele vederi asupra lucrului fiindu condus de cugetul cel mai curat și totu cu acestu cugetu le-am dat și espresione în public.

Mi se dize, că eu aș fi departe de a înțelege scopul ce-l urmăresce internatul. Pote! Și ar fi unu lucru forte trist pentru mine! Sciu însă, că toia „Școlă și Familia” s'a numărat printre cele danteu, care a îmbrățișat cu căldură idea de a se înființa acestu internat.

Ba am recetit programul oficios al internatului și mărturisesc, că n'am aflatu nici unu punctu care se-mi arate, că institutul ar avé de scop și aceea de a deprinde pe eleve în arta teatrală. Dacă s'a ținutu cumva prin acea piesă a desvolta spiritul declamatoric în eleve, atunci nu se gaseau alte bucăți cu multu mai potrivite pentru declamare, — fără a-și lua refugiul la o piesă teatrală, care delectază, edifică și cultivă pe cei crescuți, dēr strică în același timp celor necrescuți!

Dice mai departe d-na Eremia, că din unele pasaje ale articolului meu ar reesi, că eu aș găsi mai bine cu cale, ca elevele internatului să prenumere toia mea. Din cele pe scurtu amintite în resumatul de susu, eu cred, că nu pte reesi nicidecum aceea, ci că articolul meu preste totu nu s'a cetit cum se cade, seu decât s'a cetit, s'a interpretat greșit; deorece espresu am dīs, că diare și cărți scrise pentru cei crescuți, se nu fiă cetite de cei necrescuți. Dela regula acesta nu m'am abătutu. Fōia nu este a mea, după cum se susține, ci a „Reuniunii învățătorilor români gr. or. din distr. alu X, Brașov”.

Ca de încheiere mai observă d-na Eremia, că eu aș fi luat musca dreptu elefantu, cu observările făcute. Bine ar fi să fiă așa! Și fiindu așa: ore n'ar fi fostu mai bine, ca se nu fiă nici musca aceea? Că bine se scie morala proverbului: „O scanteia mică aprinde unu satu mare”. Și o musculiță câtu de mică, câte neplăceri nu pte face omului!

trivitor credinței catolice și pravoslavnice, ca așa cu viclenia se-i pōtă resvrēti pe Români. Ba ce e mai multu, George Rákoczi a poruncit a se tipări unu catechismu pe limba română, în care sfințele taine, cinstirea icōnelor și a se lepădă. Acesta înșelăciune a lui a întors'o pronia divină spre binele nēmului românesc. Românul, fiindu forte alipit cu inima de datinele strămoșesci, a primitu acele cărți tipărite în limba maicei de obște cu ambe brațele în biserică, dēr totuși peste totu nu s'au lepădatu de legea lui, bātēr unele familii și indiviți din interesu privatu au primitu calvinismul. Ana Bornemisa se mărturisea de protectrice a bisericii și a nēmului nostru, dēr vai de astfelu de protecțiune. Ea impunea protopopilor după placu și aceștia trebuiau a execua nise legi, cari aieva nu se potu numi legi, ci socotel private. La așa stare au fostu ajunsi Români, câtu nici la școlă nu le era iertat a umbla. Dela școlē ii prindea și-i băga în închisōre, precum a făcutu Keményi Sigmond cu feciorii preotului din A. Luna, pe cari prinđendu-i i-a băgat în temniță — 1724 — și apoi numai cu mare rugăciune i-a pututu scōte preotul și i-a dus la Clușiu, de unde nici nu îndrāsnea a veni acasă, ca se nu pătescă ca mai înainte.

Casa Austriacă fiindu-i milă de nēmulu nostru pe care toți de tōte părțile ilu apăsa și necaja — sub Leopold I. a voit a-i uni cu o lege ore care domitoare în

Preste celelalte pasaje ce le mai cuprinde corespondența d-nei Eremia sunt silitu a trece la ordinea dīlei. Cred, că omenii nepreocupați m'au înțeles și mē înțelegu destul de bine, că ce vreu!

I. Dariu.

Convocare. — Onorații membri ai „Societății de lectură a inteligenței române din Orăștie și juru” se convocă pe calea acesta la „Adunarea generală”, ce se va ține *Duminecă în 27 Martie 1887 st. n. la 3 ore p. m.* în localul societății. *Comitetul.*

Ultime sciri

Londra, 5 Martie. — În cursul discuțiunii asupra bugetului armatei, generalul Eduard Hamley va depune o moțiune cerēndu de urgență întocmirea unui sistem completu de apărare care se puie țera la adăpostul surprinderilor din partea inamicului.

Bruzela, 5 Martie. — Diarul „Le Nord” în numărul seu de astăzi dize că decă politica Germaniei este basată pe respectul tratatelor, Rusia care este hotărâtă de-a urma aceeași cale nu face resboiu decă nu va fi provocată.

SCIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. a Gaz. Trans.)

SOFIA, 7 Martie. — *Eri dimințā au fostu impușcați, în puterea sentinței tribunalului de resboiu, următorii rebeli: maiorul Uzunov, brigadierul Panov, căpitanul Selenogorov, sublocotenentii Kristenyakov, Cojusarski, Entsev, Trembeskov, avocatul Kusdjev, comisionarul Czatoko.* Esecuțiunea contra supușilor ruși, căpitanul Baulman și Elieff, s'a revocat. În tōtă țera domnese liniște. Tribunalele de resboiu voru pronunța ađi sentința asupra suboficierilor și soldaților.

DIVERSE.

Necrologu. Haralambie Stănescu, mare comerciant, Cavaleru alu ordinului „Corōna Romāniei” și membru alu Consiliului județeanu, a încetat subit din viață Vineri, 20 Februaru, 1887, la ora 9 sēra, în etate de 54 ani. Intristata familiă și rude. Sofia Har. Stănescu socie, Tache Stănescu frate, Maria G. Stănescu, Hareti T. Stănescu, Christache Stoenescu, Santia Stoenescu, Ghiță Constantinescu, Anghelica Constantinescu, Ioan Stoicescu, Elena I. Stoicescu, Constantin Toșca, Alexandrina Toșca, Nae Toșca, Alexandru Toșca: cumnate și cumnați.

Mihailu G. Stănescu, Octavia M. Stănescu, Nicolae Stoicescu, Maria N. Stoicescu, Dr. Ioan Cloaje, Maria I. Cloaje, Mihailu T. Stănescu, Victoria M. Stănescu, George T. Stănescu, Ecaterina T. Stănescu, Vasile T. Stănescu, Dimitrie T. Stănescu, Elena T. Stănescu, Sofia T. Stănescu, Eugenia T. Stănescu și Hareti T. Stănescu: nepoți și nepote, au durerea a vē anunța ireparabila pierdere și vē rōgă să binevoiti a asista la ceremonia funebra ce se va oficia Duminecă 22 curențu la orele 2 p. m., în biserică Sf. Ioan, de unde cortegiul funebriu va porni la cimitirul Vișōra unde se va face înmormentarea. Ploesci, Februaru 1887

Necrologu. — Subscriși, în numele lor, celorlalți consangeni și a numeroșilor amici, cu inima frântă de durere anunță, cumcă prea iubita consōrtă, filcă și soră lulia Frāncu nu se mai află între cei vii, ea și-a datu nobilul seu sufletu în mânele creatorului în 28 Februaru la 10 ore a. m. în alu 31-lea anu alu etăței și alu 15-lea a fericitei sale căsătorii. Rēmășițē-i pāmēntesci se voru ridica din locuința ei la 1 Martiu d. a. și se voru transporta la gara călei ferate și de acolo la Bu-

Ardel. Mai alesu a datu sfātu, ca se se unescă cu catolicismul dela apus, fiindu și Casa Austriacă pomenită și crescută în asta religie. Așa dēr s'a unitu mai pe urmă în 1700 cu biserică apusană și de aci înainte, au mai prinsu a resufla și Romāni și le era iertat a umbla la școlă, pe sate s'au ridicat icōlele școlii. Și'n Blașiu începutul a fostu forte micu. Mai antēiu se învēla aci numai declinările și comparațiunile. Nici profesori harnici nu se căpēta numai nisece syntaxiști. De multe ori și de aceștia era lipsă, căci pe unii din ei căuta se-i lipsescă din deregētōriă pentru purtarea lor cea rea....

Sub Maiorū la 1794 au început a se mai mări școlēle. George Șincaiu și Samuilu Clainu cei danteu au propus în Blașiu „matematica” și „filosofia”. Ce-au pătimitu aceștia pentru ostenelele sale bine sciti, că nu vreu eu a vē spune aceea, că Șincaiu și Clainu cu vrednicii încoronați nu s'au invrednicit a muri în patria lor.

... Unu poporū lipsitū de sciință și cultură e ca unu pruncū, ce totu dela altulū așteptă tōte. Sē nu ne mai căimū dēr nici sē bāgāmū de vină totu sortii, ci sē ne apucāmū, și noi odată de înaintare și sē ne unimū totu într'unu cugetū, că unirea e haina cea din veacū ascunsă și acum descoperită.

Comunicată de Pădurenul.

zașiu, unde se voru aședa pentru repausu eternu în cimitirul familiaru. Fiă-i țerina ușoră și memoria neuitată. Tergul-Murēșului în 28 Februaru 1887. Andreiu Frāncu ca sociu, Ecaterina Jacobu Frāncu n. Daday ca mamă, Ludovicu Frāncu frate, Găvrilă Frāncu și familia, Viorica Vaida și sociul Dr. Teodoru Mihali, consangeni.

Intre canibali. — Dintr'o epistolă privată cu data de 13 Decemvre estrage „Voss. Ztg.” următoarele: O veste înfiorătoare sosi aici de vreocâteva dīle. Unu transport de lucrători melanezi, cari își trăgeau originea din insula Malaita (insulele lui Solomon) și cari după împlinirea contractului aveau să fiă trimiși în patria lor, au mncat pe drum până la Malaita întregu personalu alu corăbiei și au jefuit totu ce au aflatu întrinsa. Intregul orașu Apia e în cea mai mare consternare, deorece noi nici nu mai cugetăm la astfelu de posibilități. Căpitanul și cărmaciul locuiau aci, ei lăsă în urma lor nevastă și copii. Echipagiul consta din Porotongan și din alți Polynesi. Ceva esactū nu s'a aflatu încă și cu greu se va pute afla despre aceea, decă li s'a fostu datu privilegiu canibalilor în timpul călătoriei la nemulțămiri. Și eu mē aflam în portu, când se imbarcā acești Solomonieni. Bărbați, femei, copii socotiți la unu locu, numērau la vr'o 60 persoane.

Limba universală „Volapük” își urmăză calea înainte cu tōte batjocurile ce a întâmpinat. Precum ni se împărtășese din Viena, s'au înființat acolo mai multe cursuri publice spre învățarea acestei limbi, care are de scopu înțelegerea între sine și înfrățirea tuturor popoanelor, și adevă după sistemul întemeiatorului lui „Volapük”, a pastorului Schleier. După primul cursu în reuniunea de industriă a Austriei inferioare, la care se împărtășesc de trei săptămāni 225 ascultători și ascultătoare din tōte orașele, și după alu doilea cursu, care se deschise mai deuađi cu deosebita aprobare a ministeriului instrucțiunii, într'unu auditoriu alu școlii superioare de tehnică cu 300 persoane, urmă unu alu treilea cursu în sala cea mare a camerei de comerț și industriă cu 250 persoane. Învățământul se da fără plată. În modul acesta va deveni „Volapük” încă o limbă universală.

O îngrozitoare faptă a nihilistilor. — Se împărtășese din Odessa: „În noptea de 14 nāvālră 5 indiviți bine înfășurați în locuința generalului Dolotin în Novocerkast (capitala cazacilor din ținutul Donului în Rusia de sud) sugrumară pe generalu în timpul somnului cu perinele și furară apoi 60,000 ruble. Împreună cu tălharii dispărū și tinērul servitoru alu celui asasinat. Deorece se găsiră în cofērul rēmasu alu servitorului dispărutū fără de urmă broșurii nihiliste, se bănuiesc, că servitorul ar fi fostu autorul crimei împreunate cu furtu, și că acesta s'ar fi făptuitu spre scopuri nihiliste.

Grăul perdut de spaimă. — Se scrie din Iglau: Familia birtășului „la butea de aur” în Pilgram, a d-lui Wule, fu ajunsă mai deuađi de o întâmplare tragică. Femeia birtășului voia să dea de mncare unu porc, când deodată sari asupră-i dintr'o gaură unu mare cloțan. Dōmna Wule se spāria așa de tare, încātu alergă iute în cuină, unde căzū leșinată la pāmēntu. Prin silințele omenilor casei reuși a treți pe cea fără de simțiri, dēr cu spaimă aflare, că nenorocita perduse grăul. Totu ajutorul medicilor rēmas pānă ađi fără de efect și sērmana femeii nu se pte înțelege cu cei din casă decât prin scrisu.

O familiă extraordinară. — O fōia ce apare în Pernambuco istorisește, că unu om, care viețuesc în Cabarniras (provincia Pernambuco), cu numele Joaquim Mareiro a trăit în căsătorie 79 de ani. El e de 103 soția sa de 97 de ani. Căsătorita părechia avea 23 copii, dintre cari 9 fii și 5 fice sunt încă în viață, și prin cari ei au devenit străbunii unei numărōse familie care numără acum 126 nepoți și 91 strănepoți. Întrēga familiă constă acum din 233 membri.

Pețire la bētrānețe. — În 6 Februaru se celebră în biserică din Zwickenberg în ținutul de susu alu Dravei cununia unei curiose părechii. Mirele era în etate de 67 ani, pre când mirēsa îngropase deja doi bărbați și ajunsese venerabila etate de 76 ani. Bunul (nașu) care a participat la cununia era de 95, ēr preotul care cununa de 85 ani.

Ateistul. — „Proști mai sunteți voi, că credeți, ce nu vedeți. Scōteți pe D-đeu din ceru sē-lu vēđū, și sē vorbescū cu đēnsul, ca și cu voi, atunci voi crede și eu, că este Dđeu altfelu ba.” — „Despre tine nici n'omū crede, ce n'omū vede. Scōteți mintea din capu s'o vedemū și sē vorbimū cu đēnsa, ca și cu tine — atunci vomū crede și noi, că tu ești cu minte, altmintre-lea ba!”

Editor: Iacobu Mureșianu.

Redac'torū responsabilū Dr. Aurel Mureșianu

Cursul la bursa de Viena din 3 Martie st. n. 1887.

Table with financial data for Vienna stock exchange, including gold rent, paper rent, and various bonds.

Bursa de Bucuresci.

Cota oficială dela 21 Februarie st. v. 1887.

Table with financial data for Bucharest stock exchange, including various rents and bank notes.

Cursulu pieței Brașov din 4 Martie st. n. 1887.

Table with market data for Brașov, including exchange rates for various currencies and bank notes.

Turnătorii și fabrică de mașini a lui Schlick

Societate pe acții în Budapesta.

Biurocul central: IV. Weitznerring 57 — Despărțământul pentru mașini agricole VI. Aeusserer Weitznerstr 1696—1699.

recomandă Garnituri de treierată cu vapor, de încălțit cu cărbuni, cu lemne și cu paie. Garnituri de treierată cu virteji (Göppel) Sistem cu pene (Stiften-System), cu, séu fără aparat pentru umplut în saci și pentru curățit. Mori pentru curățitul cerealelor (System Backer & Vidats) mai departe patentatele pluguri Schlick cu 2 și cu 3 feare recunoscute de escelente. — Prețul dela fl. 58 în sus. — Pluguri-Rayol, patent. Schlick cu aparat pentru ridicat afară. Pluguri-Rayol de sine conductoare (după Sack). Pluguri originale Schlick și Vidats cu 1 fier.

Cea mai nouă mașină patentată de sămănat în brazdă.

Mai departe se află gata: Mori de macinat, cu una și cu două pietre, mori pentru porumb „Little Giant”, batóze de porumb, mașini pentru preparare de nutreți. Teascuri pentru uleiuri ș. a. m. în stabilimentul fabricii noastre se pot vedea lucrând: cele mai noue mașini pentru topit cãnepă flosă sist. Ramie și mașini de curățit după sistemul nostru propriu, cu o putere de lucru cvantitativă și eivalitivă estraordinară

Liste de prețuri se trimit la cerere gratis și franco. 4—6

ABONAMENTE

„Gazeta Transilvaniei”

se pot face cu începerea dale 1 și 15 ale fiecărei luni, mai ușor prin mandate postale.

Adresele ne rugăm a ni se trimit exact arătându-se și posta ultimă.

Prețul abonamentului este:

Pentru Austro-Ungaria:

Table showing subscription rates for Austro-Ungary: pe trei luni 3 fl., șese luni 6 fl., un an 12 fl.

Pentru România și străinătate:

Table showing subscription rates for Romania and abroad: pe trei luni 10 franci, șese luni 20, un an 40.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.”

Mersul trenurilor

Valabil de la 1 Octomvre st. n. 1886.

pe linia Predeal-Budapesta și pe linia Teiuș-Arad-Budapesta a calei ferate orientale de stat reg. ung.

Large table with train schedules for various routes including Predeal-Budapesta, Teiuș-Arad-Budapesta, and Budapest-Arad-Teiuș. Includes columns for train types, times, and stations.

Nota: Orele de noapte sunt cele dintre liniile gróse.